

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2014. május 5.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2014. május 5. 8:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Ossza be a 240 percet úgy, hogy minden feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól!

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Ady Endre: *A fehér lótzuszok*

Vén, bűnös, mély lelkemből néha
Csodálatos forráság buzog,
Mint bús mátkák éjjel sírt könnye
S íme, kinyílnak hirtelen
Csúf tükrén a fehér lótzuszok.

Mese-madarak arany-szárnnyal
Verik meg a tajtékos vizet
S én érzem, hogy lelkem virágzik,
Hogy nagy, áldott gyermek vagyok,
Buzgok, vágyok, feledek, hiszek.

Láp-lelkem mintha kristály volna,
Naiv, szép gyermek-mesék hona
Kacsalábon forgó kastéllyal
És benne minden hófehér,
Tündér-varázs, édes babona.

Fehér gondolatok, virágok
Terülnek el. A sáros habok
Mintha olvadt ezüst lennének
S én pedig forrón, lihegőn
Kedves, szent, tiszta élet vagyok.

Fehér lótzuszok tündökölve
Hajbókolnak a nyári Hold előtt.
Ilyenkor alkony van s fürödnek
Lelkemben a pillanatok,
Szépségek, tervek, fény-testü nők.

S végigborzol egy utca-szélvész
S én mindent megint látok, tudok.
Csikorog a láp fagyos mélye,
Voltak és ismét nincsenek
Virágim, a fehér lótzuszok.

Forrás: Ady Endre: *Összes versei*. Szépirodalmi Kiadó. Budapest. 1980, I, 214-215.

1. Ady Endre versesköteteiben a költemények ciklusokba rendeződnek. *A fehér lótzuszok* a *Hideg király országában* című ciklusban kapott helyet.

a) A költeménynek melyik sora létesít közvetlen kapcsolatot a cikluscímmel? Idézzé!

1 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

b) Milyen jelentések tulajdoníthatók a versben a hidegnek? Nevezzen meg legalább egyet!

1 pont	
--------	--

c) A 'hideg király országa' szókapcsolat atmoszférája egy olyan műfajt idéz föl, amely a vers szövegében is szerephez jut. Melyik ez a műfaj?

1 pont	
--------	--

2. Jellegét tekintve a „fehér lótoszok” szókép az allegória és a szimbólum határán helyezkedik el. Milyen sajátossága kapcsolja az allegóriához, és mennyiben közelít a szimbolista poétikához? Említsen egy-egy jellegzetességet! A sajátosság megnevezése mellett válasza rövid, egy-két mondatos kifejtést is tartalmazzon!

4 pont	
--------	--

3. Határozza meg egy-egy szinonim kifejezéssel az alábbi szavak jelentését!

mátka	
hajbókol	

2 pont	
--------	--

4. Ady költészetében gyakran fordul elő a halmozás alakzata. Idézzon egy-egy példát *A fehér lótoszok* szövegéből a táblázatban szereplő változatokra!

melléknév halmozása	
ige halmozása	
főnév halmozása	

3 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Ady műve visszautal az európai irodalmi hagyomány egyik közismert alapművére. Az alábbi idézetben a szóban forgó szöveghely olvasható.

Hosszu kilenc napon át hányódtam a szörnyű viharban
sokhalu tengeren át; tizedik nap végre elértünk
partja elé a virágot-rágó lótuszevőknek.
Ott szárazra kiléptünk és vizet is meritettünk,
majd lakomához láttak a társak a fürge hajóknál.
[...]

két embert kiszemeltem, a hírnök harmadikul ment.
Mentek, s elkeveredtek azonnal a lótuszevőkkel,
kik nem terveztek számukra gonosz veszedelmet,
ámde megízleltették velük a jóízű lótoszt.
És közülük ki a mézédessé termést meg is ette,
már nem akart hírt adni nekünk, nem akart hazatérni,
ott kívánt az örökre maradni a lótuszevőknél,
egyre a lótoszt szedni, feledve a szép hazatérést.
Őket, sirtak bár, a hajóra vezetem erővel,
és evezőpad alá lekötöztem a görbe hajókon;
többi derék társammal utána parancsot adtam,
hogy mind szálljon a fürge hajókra sietve, nehogy még
más is egyék közülük lótoszt s hazatérni feledjen.

a) Nevezze meg a művet!

1 pont	
--------	--

b) Milyen versformában íródott a költemény?

1 pont	
--------	--

c) Nevezze meg a sor jellegadó verslábát, és adja meg a versláb képletét!

1 pont	
--------	--

d) Bár Ady versében nincs szó lótuszevésről, a klasszikus szöveg olyan jelentést kapcsol a lótoszvirághoz, amely Ady versében is visszaköszön. Mi ez az ismétlődő elem?

1 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. Ady költeményének lírai énje és a fenti (5. feladat) idézetben megszólaló szereplő eltérően viszonyul a 'lótusz' által megtestesített lelkiállapothoz. Fejtse ki, miben áll ez a nézőpontkülönbség! Összevetése legalább 2-2 tartalmi elemre épüljön!

4 pont

7. A lótusz annak a francia költőnek egyik jelentős versében is fontos szerephez jut, akinek lírája Ady költészetére a legnagyobb hatást gyakorolta.

Ám ha nyakunkra hág végül a Gladiátor¹,
megint remélhetünk, kiáltva: Vár az út!
S mint mikor kínai vizekre vont a bátor
vágy, s néztük a habot, s a szél hajunkba fűtt,
megyünk majd: vár reánk az Árnyak Óceánja²,
s mint ifjú utasé, szívünk friss lesz s vidám.
Hallga! figyeljete az édes, bús danára,
ezt zengi: „Erre mind, aki enni kíván

lótuszt, mely illatos! Csodák gyümölcszüretje,
amelyre szívetek éhes, itt vár csupán,
jertek, halk s különös mámmal a szívekre
csak itt vár a soha nem szűnő délután!”

S a kísérteti hang mind ismerősebb s hívebb,
holt Pyladeseink³ karja tárul ki ránk,
„Elektrádhoz evez! itt megfrissül a szíved!” –
zengi a nő, kinek térdét csókolta szánk.

(Tóth Árpád fordítása)

a) Nevezze meg a szerzőt!

1 pont

¹ Gladiátor: a megállíthatatlan idő

² Árnyak Óceánja: a Halál.

³ Pylades (Püladész) Elektra fivérének, Oresztésznek társa, kísérője, később Elektra férje. Elektra és Oresztész Agamemnon és Klütaimnésztra gyermekei, akik anyjuk megölése miatt bosszút álltak apjukon.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

b) Nevezzen meg további három klasszikus modern francia költőt!

--	--	--

3 pont

c) A fenti szövegben a lótuszevés olyan jelentésréteggel rendelkezik, amely sem Ady versében, sem az 5. feladatban olvasható részletben nem jelenik meg. Mi ez az új értelem? Válaszát támassza alá a fenti szövegből vett idézettel és ennek rövid, legalább 2 érdemi elemet tartalmazó kommentálásával!

3 pont

8. *A fehér lótoszok* szövegét *Az Illés szekeren* című Ady-kötet tartalmazza. E kötet előhangja *Az Úr Illésként elviszi mind...* kezdetű költemény.

Fejts ki négy-öt mondatban, milyen hasonlóság fedezhető fel az előhangbeli Illés-nép, illetve *A fehér lótoszok* lírai énjének lelkiállapota között! Válaszában legalább 4 érdemi, tartalmi, nyelvi-stilisztikai elemre hivatkozzon!

Az Úr Illésként elviszi mind...

Az Úr Illésként elviszi mind,
Kiket nagyon sujt és szeret:
Tüzes, gyors sziveket ad nekik,
Ezek a tüzes szekerek.

Az Illés-nép Ég felé rohan
S megáll ott, hol a tél örök,
A Himaláják jégcsucsain
Porzik szekerük és zörög.

Ég s Föld között, bús-hazátlanul
Hajtja őket a Sors szele.
Gonosz, hűvös szépségek felé
Száguld az Illés szekere.

A fehér lótoszok (részlet)

Mese-madarak arany-szárnnyal
Verik meg a tajtékos vizet
S én érzem, hogy lelkem virágzik,
Hogy nagy, áldott gyermek vagyok,
Buzgok, vágyok, feledék, hiszek.
(...)
S végigborzol egy utca-szélvész
S én mindent megint látok, tudok.
Csikorog a lép fagyos mélye,

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Szívük izzik, agyuk jégcsapos,
A Föld reájuk föl kacag
S jég-útjukat szánva szórja be
Hideg gyémántporral a Nap.

4 pont

9. Melyik Ady-versből származnak az alábbi idézetek? Nevezze meg pontosan az azonosított alkotás címét!

a)

Lámpás volt reszkető kezemben
És rongyolt lelkemben a Hit
S eszemben a régi ifjuság:
Éreztem az Isten-szagot
S kerestem akkor valakit.

b)

Vad indák gyűrűznek körül,
Míg a föld alvó lelkét lesem,
Régmúlt virágok illata
Bódít szerelmesen.

c)

Vád nélkül széttekintgetek
Majd vertségek és diadalmak
Földjén, hogy a kaoszból
Harsos igét halljak,
vagy harsos igét én hallassak.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

d)

Csupa vérzés, csupa titok,
Csupa nyomások, csupa ősök,
Csupa erdők és nádasok,
Csupa hajdani eszelősök.

e)

Vagyok egy ágban szabadulás, béklyó,
Protestáló hit s küldetéses vétó:
Eb ura fakó, Ugocsa non coronat.⁴

5 pont

10. Ady költészetében gyakoriak a kötőjellel összekapcsolt, távoli jelentéseket egybefogó fogalmak. Keressen egy példát a jelzett egyéni szóalkotásra *A fehér lótoszok* szövegéből, majd legalább 3 tartalmi elemmel indokolja választását a példa értelmezésével!

a) példa: _____

1 pont

b) értelmezés, indoklás:

3 pont

40 pont

⁴ A latin mondat jelentése: Ugocsa nem koronáz!

[illegible]

Egy mű értelmezése

Olvassa el figyelmesen, majd értelmezze Pilinszky János költeményét! Mutassa be a költő beszédmódjának sajátosságait, az ismétlések és a versmondattan szerepét a szöveg jelentésének megteremtésében!

Pilinszky János: *Egy arckép alá*

Kihűl a nap az alkonyi grafitban.
Tágasságával, mélységeivel
a néma tenger arcomba világít.
Öreg vagyok. Nem hiszek semmiben.

Öreg vagyok, lerombolt arcomon
csupán a víz ijesztő pusztasága.
A szürkület gránitpora. Csupán
a pórusok brutális csipkefátyla!

Hullámverés. Aztán a puha éj
boldogtalan zajai. Vak rovar,
magam vagyok a rámsötétedő,
a világárva papundekliban.

És egyedül a feneketlen ágyban.
És egyedül a párnáim között.
Magam vagyok az örökös magányban.
Akár a víz. Akár az anyaföld.

(1957)

Forrás: *Pilinszky János összes versei. Harmadnapon (1946-1958). Egy KZ láger falára.* Osiris Kiadó. Budapest. 1996. 56.

mek.oszk.hu/01000/01016/01016

[illegible]

[illegible]

25 pont	
---------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor		40	
II. Szövegalkotási feladatok	egy mű értelmezése	25	
	érvelő szöveg	20	
	gyakorlati szövegfajta	15	
Levonások	helyesírási hibák	levonható: 15	
	írás kép	levonható: 3	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma:		100	

javító tanár

Dátum:

		Elért pontszám egész számra kerekítve	Programba beírt egész pontszám
I. Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor			
II. Szövegalkotási feladatok	egy mű értelmezése		
	érvelő szöveg		
	gyakorlati szövegfajta		
Levonások	helyesírási hibák		
	írás kép		

javító tanár

jegyző

Dátum: Dátum: